

Euroopa Parlamendi valimiste eel

Euroopa Parlamendi valimised algavad 2014. aastal hääletamisega Eestis – 15. mail alustatakse eel- ja elektroonilise hääletamisega. Euroopa Parlamendi valimispäev saabub liikmesriikidest kõige varem Madalmaades ja Ühendkuningriigis. Mõlemas riigis valitakse saadikud Euroopa Parlamenti 22. mail (eelhääletamist neis riikides ette nähtud ei ole). 23. mail on hääletuspäev Iirimaa ja Tšehhi Vabariigis toimuvad valimised kahel päeval – 23. ja 24. mail. Laupäeval, 24. mail valivad oma saadikud Lätlased, maltalased ja slovakiid. Kõik ülejäänud liikmesriigid (sh Eesti) valivad oma saadikud Euroopa Parlamenti 25. mail. Tulemuste avalikustamine algab pärast 25. mai keskööd, sest tulenevalt Euroopa Parlamendi valimise seaduse §-st 56 ei või hääletamistulemusi avaldada enne hääletamise lõppu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides.

Üks põhjus, miks hääletamine leiab aset pea kuu aega varem kui viis aastat tagasi, on seotud Euroopa Komisjoni presidendi valimisega ja Euroopa Parlamendi suurenenud rolliga kõnealuses protsessis. Lissaboni lepingu artikkel 9d sätestab, et kvalifitseeritud häälteenamusega otsustav Euroopa Ülemkogu esitab Euroopa Parlamendile oma kandidaadi komisjoni presidendi ametikohale, võttes arvesse Euroopa Parlamendi valimisi ja asjakohaste konsultatsioonide tulemusi. Kandidaadi valib Euroopa Parlament oma liikmete häälteenamusega. Kui kandidaat nõutavat häälteenamust ei saa, esitab Euroopa Ülemkogu ühe kuu jooksul uue kandidaadi, kelle Euroopa Parlament valib sama korra kohaselt. Seega on Euroopa Parlamendil vaja pikemat perioodi kandidaadi üle arutamiseks.

Kõik suuremad Euroopa Parlamendi fraktsioonid on juba valimiste eel oma kandidaadi presidendi kohale välja sõelunud ning püüdnud sellest teha üht olulisemat valimisteemat. Siiski on Euroopa Liidu Ülemkogu otsustada, kas komisjoni presidendi kandidaadi valimisel Euroopa Parlamendi suurimate fraktsioonide ja üle-euroopaliste parteide eelistusi arvestada või mitte.

EP fraktsioon	Akronüüm	Presidendikandidaat
Euroopa Rahvapartei	EPP	Jean-Claude Juncker
Euroopa Sotsiaaldemokraadid	S&D	Martin Schulz
Euroopa Demokraadid ja Liberaalide Liit	ALDE	Guy Verhofstadt
Rohelised/Euroopa Vabaliit	Rohelised-EFA	Ska Kelle ja José Bové
Euroopa Ühendatud Vasakpoolsed/Põhjamaade Roheliste Vasakpoolsed	EUL-NGL	Alexis Tsipras

Mitme Euroopa Liidu liikmesriigi mandaatide arv on võrreldes 2009. aastaga seoses Lissaboni lepingu sõlmimise ja liikmesriikide arvu kasvuga muutunud. Euroopa Parlamendi saadikute valimissüsteemide teatud üldpõhimõtteid on Euroopa Liidu õiguse alusel küll ühtlustatud (nt proportsionaalne esindatus), kuid täpsemates reeglites on rida erisusi, millel on omakorda oluline mõju poliitiliste jõudude esindatusele (nt avatud vs suletud nimekirjad, künnis). Samuti on konkurents (nimekirjade ja kandidaatide arv) liikmesriikide lõikes erinev ning võrdlusandmete kohaselt on näiteks üksikkandidaadid pigem erand kui reegel.

Liikmesriik	Mandaate	Valimissüsteem	Künnis (%)	Osalus 2009/ eeldatav osalus 2014 ¹ (%)	Nimekirju (üksikkandidaate)
Austria	18	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	4	46 (49)	9
Belgia	21	Proportsionaalne, 4 ringkonda, avatud nimekiri	-	90.4	12/7/6 ²
Bulgaaria	17	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	39 (37)	20 (5)
Eesti	6	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	43.9 (37)	8 (16)
Hispaania	54	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri	-	44.9 (42)	23
Horvaatia	11	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	5	20.8 ³	25
Iirimaa	11	Üksik ülekanav hää, 4 ringkonda	-	58.6	7 (6)
Itaalia	73	Proportsionaalne, 5 ringkonda, avatud nimekiri	4	65 (60)	10
Kreeka	21	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri ⁴	3	52.6 (40.5)	9
Küpros	6	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	1,8	59.4 (64)	9 (3)
Läti	8	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri	5	53.7	14
Leedu	11	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri	5	21	15
Luksemburg	6	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	90.7	9
Madalmaad	26	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	36.75 (36)	12
Malta	6	Üksik ülekanav hää, üks ringkond	-	78.8	7
Poola	51	Proportsionaalne, 13 ringkonda, avatud nimekiri	5	24.53 (25)	12

¹ Electionista andmetel (26.04.2014)

² Belgias valitakse MEPid kolmes keelepõhises valimisregioonis, kus esindatud erinevad nimekirjad.

³ Valimised toimusid 2013.

⁴ Aprilli seisuga oli EP valimiste seaduse muudatused parlamendis menetlemisel, mille kohaselt muudetakse nimekirjad avatuks.

Portugal	21	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri		36.8 (39)	8
Prantsusmaa	74	Proportsionaalne, 8 ringkonda, suletud nimekiri	5	40.6 (39)	11
Rootsi	20	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	4	45.5	19
Rumeenia	32	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri	5	27.7 (33.5)	15 (8)
Saksamaa	96	Proportsionaalne, 16 ringkonda, suletud nimekiri	-	43.3	25
Slovakkia	13	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	5	19.6 (25)	29
Sloveenia	8	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	28.3 (34)	16
Soome	13	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	40.3 (43)	14 (1)
Taani	13	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	-	59.5 (58)	8
Tšehhi Vabariik	21	Proportsionaalne, üks ringkond, avatud nimekiri	5	28.2 (27)	38
Ungari	21	Proportsionaalne, üks ringkond, suletud nimekiri	5	36.3	5
Ühendkuningriik	73	Proportsionaalne ⁵ , 12 ringkonda, suletud nimekiri	-	34.7 (41)	30/10 ⁶
Kokku				43	

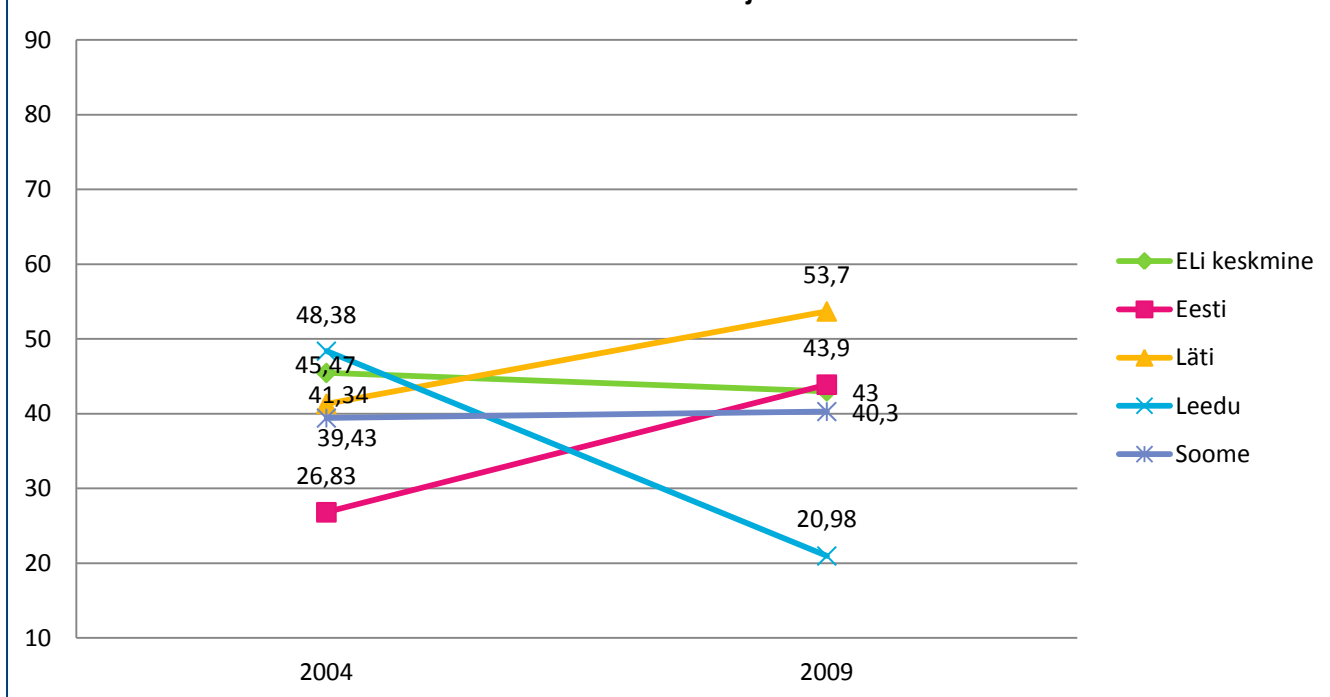
Nii Eestis, aga ka enamiku liikmesriikide seisukohast võib valimiste võtmeküsimuseks saada osalus. Neljas riigis on valimised kohustuslikud (Kreeka, Küpros, Luksemburg, Belgia), kus valimisaktiivsus on tavaliselt väga kõrge. Seevastu on peamiselt Ida-Euroopas ja ka mõnes Lääne-Euroopa riigis (Ühendkuningriik, Holland) valimisaktiivsus olnud Euroopa Parlamendi valimistel suhteliselt madal (20–35%). Seetõttu on poliitiliste jõudude esmane ülesanne oma valijad või toetajad mobiliseerida ning veenda neid valimiskastide juurde tulema.

Nii mõneski riigis peetakse paralleelselt EP 2014 valimistega ka teisi (siseriiklikke) valimisi või referendumeid. Näiteks Belgias toimuvad Euroopa Parlamendi valimistega samal ajal erinevad kohaliku tasandi ja parlamendivalimised, Leedus presidendivalimiste teine voor (vajadusel) ja Taanis toimub paralleelselt referendum küsimuses, kas ühineda Ühise Patendikohtu lepinguga.

⁵ Põhja-lirimaal (3 mandaati) kasutatakse üksiku ülekantava hääle süsteemi.

⁶ Vt eelmist viidet.

Osalus EP valimistel Balti riikides ja Soomes 2004-2009

Valimistulemusi liikmesriikides jälgiv ja agregeeritud tulemusi koondava sõltumatu organisatsiooni *VoteWatch* platvormi *Pollwatchi*⁷ küsitlustulemuste alusel tehtud hinnangute järgi tulevad eelseisvad valimised väga tasavägised. 30. aprilli seisuga ennustatakse nappi ülekaalu Rahvapartei (EPP) fraktsioonile, kes valimisküsitluste keskmiste näitajate kohaselt koguks 213 mandaati ehk viis kohta enam kui sotsiaaldemokraadid (S&D). Kolmandaks suurimaks „jõuks“ oleks *Pollwatchi* kohaselt hoopis nn sõltumatud ehk mitte ühegi fraktsiooniga ühinemisest märku andnud kandidaadid (97 mandaati). Fraktsioonidest koguks kolmanda tulemuse Euroopa Demokraatide ja Liberaalide Liit (ALDE) – 62 esindajat. Konservatiividele ja reformistidele (ECR) ennustatakse 42 ja rohelistele (Rohelised-EFA) 36 kohta.

Riho Kangur
 nõunik
 tel 6643
riho.kangur@riigikogu.ee

Õigus- ja analüüsiosakond on Riigikogu struktuuriüksus, mis nõustab rahvaesindajaid ja nende heaks töötavaid ametnikke. Käesolev informatsioon on koostatud osakonna algatusel. Autorid on valmis arutlema huvilistega töö sisu üle. Kõik kommentaarid on teretulnud.

⁷ <http://europedecides.eu/2014/04/pollwatch-2014-epp-lead-over-socialists-narrows-in-latest-polls/>